

FORHANDLINGSSPILLET
Grækenlands finansminister siger til flere medier, at Tysklands finansminister fra starten var indstillet på at smide Grækenland ud af Eurogruppen. Side 3

OVERNATIONALT
I Brasilien redder staten en delstat, hvis den kommer i økonomisk uføre. Til gengæld straffes politikerne. Den model kunne EU måske bruge. Side 6

VALG I SPANIEN
Podemos vakte begejstring, da det opstod. Som parti er det siden gået tilbage. Spørgsmålet er, om det kan vække ny begejstring op til det spanske valg. Side 8

GREXIT
Det ville være bedst for grækerne at forlade euroen, siger Jesper Jespersen. De kan ikke klare sig uden, mener Ulrik Bie. Side 10

ÅRGANG 42 – NR. 1288 – OKTOBER 2015

PRIS 29,50 KR.

NOTAT

– magasin om demokrati og Europa

SPAREKURS:
"Vi kan ikke have,
at valg laver
om på tingene!"

Wolfgang Schäuble,
tysk finansminister

TEMA: Den græske krise – hvad har vi lært?

Leder:

Græsk krise – europæisk hovedpine

DEMOKRATI. Grækerne er løbet med meget opmærksomhed. Den økonomiske krise og det sammenbrudte asylsystem har taget overskrifter selv i danske medier.

Historien om den økonomiske krise er også en historie om en demokratisk krise. I januar i år blev det græske venstrefløjsparti Syriza ledende i en regering, der ville gøre radikalt op med EU's sparekurs. Ved en folkeafstemning i juli afviste de græske vælgere en lånepakke med barske vilkår.

Regeringen med Syrizas Alexis Tsipras i spidsen er endt med at acceptere en endnu mere vidtgående lånepakke, der reelt sætter landet under administration. Trojkaen svinger taktstokken i finanspolitikken og gennemtvinger et omfattende udsalg af offentlige værdier. Alligevel lykkedes det Tsipras at genvinde regeringsmagten ved valget den 20. september. Dermed har grækerne sat deres sidste penge på, at Tsipras vil kunne give hestekuren et socialt og menneskeligt ansigt.

Det demokratiske underskud i EU har været til diskussion i årevis. Men i dag melder der sig et lige så preserende problem. Hvordan fungerer demokratiet i EU's medlemslande? De græske vælgere har netop været ved stemmeurnerne, men har ikke kunnet vælge en ny kurs i forhold til den altafgørende udfordring: Håndteringen af den økonomiske krise.

Grækenland har siden 2009 været kastet ud i en krise, der både er græsk og europæisk. Græsk fordi det er de skiftende græske regeringer, der har forsømt at føre en holdbar økonomisk politik, fejlet i forhold til at sikre en velfungerende skatteopkrævning, og gennem bankredninger og massivt overforbrug på de offentlige ydelser kørt landet økonomisk i sænk.

Men også en europæisk krise af to grunde. Dels fordi en del af

de græske problemer bunder i den finanspolitiske spændetrøje, som eurosamarbejdet og de dertil hørende finanspolitiske aftaler udgør for kriserammede lande. Dels fordi Grækenlands krise har udgjort en krise for eurosamarbejdet.

Grækerne har ved demokratiske valg udpeget regeringer, der skulle bringe dem ud af den økonomiske krise. De har ved en folkeafstemning taget stilling til den krisepakke, som blev fremlagt som den eneste gangbare redningsplanke fra trojkaens side.

Grækerne vil gerne være med i både EU og euroen. Men de vil også en radikalt anden finanspolitik end flertallet af eurolande – og særligt Tyskland. Men de kan ikke få begge dele. Spillet om krisen i landet, der var Europas og demokratiets vugge – har sat både Europa og demokratiet under pres.

Den overordnede demokratiske krise i Europa er, at befolkningen ikke oplever at kunne få indflydelse på hverken EU eller de vigtige beslutninger, der bliver truffet af Europas ledere. I Grækenland er det pludselig meget konkret.

Ved det græske parlamentsvalg den 20. september var valgmulighederne nærmest irrelevante. Politikerne har måttet udelade de helt centrale dele af landets problemer fra valgkampen. Ingen kandidat kan få lov at føre finanspolitik. Det gør Trojkaen for dem.

Spørgsmålet er, hvad de græske vælgere har lært af krisen. Hvilken lektie har det spanske Podemos taget til sig? Spørgsmålet er, om vi kan være tilfredse med, at EU på samme tid kan være et politisk samarbejde og en behård kreditor, der sætter medlemslande under administration.

*Rasmus Nørlem Sørensen
Ansvarshavende redaktør*

Er EU's finanspolitik på vej mod Brasilien eller USA?

Side 6

Kan Spaniens venstre genfinde begejstringen?

Side 8

Bør grækerne forlade euroen?

Side 10

Interview med Alternativets EU-ordfører Rasmus Nordqvist

Side 12

Kampen mellem højre og højre

Side 14

NOTAT
– magasin om Demokrati & Europa

Redaktion: NOTAT, c/o DEO,
Fælledvej 12, København N.
redaktionen@notat.dk

Ansvarshavende redaktør:
Rasmus Nørlem Sørensen

Gæsteredaktør: Annie Hagel

I redaktionen: Staffan Dahllöf, Lise Møller Schilder,
Tine Toft Jørgensen, Michael Birkkjær Lauritzen, Finn
Ellegaard, Kenneth Haar, Sven Skovmand

Øvrige bidragsydere: Patricia Fernandez Gonzalez

Udgivet af Oplysningsforbundet DEO
Abonnement: NOTAT,
Nordkystvejen 2F, 8961 Allingåbro,
tlf. 86 48 16 00, notat@notat.dk
CVR nr.: 18411008

Layout og tryk: NOTAT Grafisk, 86 48 16 00

ISSN: 1603-7480

NOTAT og Oplysningsforbundet DEO er et uafhængigt oplysningsnetværk om EU under mottoet "Mere spændende. Mindre fastlåst" – og uden tilknytning til partier eller bevægelser.

For kun 295 kr. om året får du abonnement på NOTAT og rabat på deltagelse i DEO's arrangementer. Skriv til notat@notat.dk eller ring 86 48 16 00.

HVAD DER SKETE BAG FACADEN

Grækenland ville, men måtte ikke reformere skattesystemet undervejs. Den tyske finansminister ønskede at smide Grækenland ud af eurogruppen fra begyndelsen. Rigtigt eller forkert? Der er ingen referater fra magtkampen bag facaden.

Grækenland skal sælge strande til private investorer.

AF STAFFAN DAHLLÖF

FORHANDLINGSSPILLET. Resultatet er kendt: Grækenland låner 645 milliarder kroner mod til gengæld at sælge luft- havne, strande, øer og lotterivirksomheder til private investorer, holde lønninger nede, lave om på pensioner og beskatning, afskaffe lukkeloven og love et overskud på statens finanser på 3,5 procent om tre år.

Låneaftalen – Memorandum of Understanding – er på alle områder strammere end den tidligere aftale, som et flertal på 62 procent af grækerne afviste ved folkeafstemningen i juni.

Hvad flertallet mente viste sig være lige så irrelevant for forløbet som, at et flertal stemte venstrefløjspartiet Syriza til magten.

Som den tyske finansminister Wolfgang Schäuble sagde til sin franske kollega Michel Sapin i februar: »Vi kan ikke have, at valg laver om på tingene.«

Pengestrømmen der tørrede ud

Med en statsgæld på 160 procent af BNP (på vej opad), et ikke fungerende skattesystem, og en økonomi i bakgear kunne grækerne ikke stemme sig til et andet forløb.

Den græske forhandlingsposition blev håbløs i februar, da Den Europæiske Centralbank (ECB) satte en stopper for statens mulighed for at låne i landets banker ved at udstede kortfristede gældsbeviser ("Treasury Bills"). Derefter besluttede ECB at lukke for de græske bankers adgang til likviditetsstøtte i krisituationer

("Emergency Liquidity Assistance"). Der blev knaphed på penge, ikke kun til udbetalinger i de græske hæveautomater, men også i selve forvaltningen til lønninger og tilbagebetaling af lån.

Tilbage var kun truslen – nogle mente løftet – om Grexit, at Grækenland kunne forlade euroen og genopfinde den gamle valuta drachmer. Det var bare ikke muligt, uanset de økonomiske argumenter.

5-årig i en slikbutik

Syriza-regeringen var gået til valg på at blive i euroen. Regeringen Tsipras havde

hverken et ønske om eller mandat til at genindføre drachmer. Det var der ifølge meningsmålinger heller ingen støtte til i den græske befolkning.

Grækernes modpart ville – med Wolfgang Schäuble, Tysklands finansminister som en interessant undtagelse – heller ikke tillade en opløsning af eurogruppen for en så lille og perifer økonomi som den græske.

Bagefter er det fristende nemt at sige, at det ikke kunne have endt anderledes, end det gjorde. Den tolkning findes i to moraliserende udgaver:

...fortsættes

»Vi kan ikke have, at valg laver om på tingene«, sagde den tyske finansminister Wolfgang Schäuble til sin franske kollega Michel Sapin, efter at grækerne havde stemt Syriza til magten.

Grækenlands finansminister, Yanis Varoufakis, foreslog flere gange reformer af skatteopkrævning, skatteforvaltning og moms, men blev afvist hver gang.

...fortsat fra side 3

• Grækerne faldt til patten, efter at have ageret som en forkælet 5-årig i en slikbutik, som professor Marlene Wind beskrev det i dagbladet Politiken.

Eller:

• Det er lykkedes Tyskland, helt efter planen, at kvæle ethvert alternativ til den traktatfæstede stramme politik.

Et problem med de to tolkninger er, at de måske ikke helt passer med, hvad der fandt sted bag facaden.

Ingen reformer på egen hånd

To centrale påstande komplicerer billedet af selve forløbet:

Wolfgang Schäuble, Tysklands kristendemokratiske finansminister og Grækernes reelle modpart, var fra starten indstillet på, at Grækenland skulle smides ud af eurogruppen. Hans formål var at disciplinere andre eurolande som Spanien, Italien og Frankrig. Men Schäuble havde ikke støtte fra sin chef forbundskansler Angela Merkel.

Derfor blev det ikke til en udsmidning i sidste ende.

Yanis Varoufakis, Grækenlands finansminister, en, ifølge eget udsagn

”uberegnelig marxist”, foreslog reformer af landets skatteopkrævning, moms og skatteforvaltning flere gange, mens forhandlingerne stod på. Det blev lige så ofte afvist. Grækenland måtte ikke lave ”unilaterale tiltag”; reformer som ikke var godkendt af kreditorerne i en samlet pakke. Samtidig blev det lækket til medierne, at grækerne kun forhandlede på skrømt og slet ikke var til at tale med.

Tavs tysk forhandler

Kilden til de to påstande er Yanis Varoufakis i interview og egne artikler i blandt andet New Statesman, El Pais, Le Monde, Die Zeit og Der Spiegel, efter at han havde forladt regeringen.

Det franske netmedie Mediapart har bragt et langt interview om forhandlingerne med en anonym græsk embedsmand, som understøtter Varoufakis' version, men det vil næppe overbevise dem, der ikke stoler på græske kilder i forvejen.

I en tysk TV-dokumentar: ”Schäuble – Macht und Ohnmacht” fra stationen ARD1, bliver Wolfgang Schäuble spurgt om sin reaktion på, at Varoufakis konfronterede ham med hans manglende

mandat fra Angela Merkel til at smide Grækenland ud af euroen.

Schäuble svarer, tilsyneladende utilpas:

»Det er en anden måde end min at diskutere på. Vi har talt om meget, men ikke på en måde, hvor man kan forvente, at alt bliver gengivet åbent. Til slut gik han også ind for en Grexit. Men vi har ikke været vant til, at nogen optager samtaler og bruger dem offentligt. Det er en ny skik.«

Ønsker ikke spredning

Ulrike Guérot, politolog og førende tysk debattør om europæisk politik skriver i en mail til NOTAT, at hun ikke er bekendt med nogen officielle tyske kommentarer til selve forløbet.

»Men det ser ud til, at Schäuble presede på for en Grexit fra start,« konstaterer hun.

Guérot henviser til Reinard Blomert, redaktør for tidskriftet Leviathan, Berliner Zeitschrift für Sozialwissenschaft, som i et kommende nummer analyserer forhandlingsspillet og dets politiske følger.

»Manglen på dementier betyder ikke, at man ikke har læst hans udtalelser, men at man ikke ønsker at udbrede hans version til et større publikum. Og inden for eurogruppen er man enige om, ikke at udtale sig om det interne forløb eller om interne modsætninger. At Schäuble arbejdede for en Grexit er ikke en hemmelighed længere, men det var det i lang tid,« skriver Reinard Blomert i en mail.

Er det rigtigt forstået, at I ser Varoufakis' beskrivelse som faktisk korrekt hvad angår forløbet?

»Ja, det er udgangspunktet for vores diskussion og kommende nummer. Så

DEBATMØDER:

Hvad er EU's retspolitik?

Hvordan har EU's retspolitik udviklet sig? På hvilke områder samarbejdes der i dag – og hvad er på tegnebrættet? Hvad er det Danmark har forbehold overfor og hvad betyder forbeholdet?

Henning Bang Fuglsang Sørensen er bogaktuel med bogen Retsforbeholdet.

Aalborg:

20. oktober kl. 17-18.30.
Foredragssalen, Medborgerhuset, Rendsburggade 2, Aalborg

Odense:

22. oktober kl. 17-18.30
Store Sal, Kulturmaskinen, Farvergården 7, Odense C

Hele landet:

Møderække i samarbejde med landets efterskoler. Alle møder kl. 19-21 og deltagelse er gratis. Møderne starter med et oplæg fra DEO om EU's retspolitik, og derefter vil der være debat mellem politikere, om retsforbeholdet skal afskaffes eller ej.

Onsdag den 21. oktober på
Hårslev Efterskole, syd for Slagelse

Mandag den 26. oktober på
Nordborg Slots Efterskole, Als

Torsdag den 29. oktober på
Den Rytmiske Efterskole, ved Middelfart

Mandag den 2. november på
Rejsby Europæiske Efterskole, ved Ribe

Tirsdag den 3. november på
Tømmerup Fri og Efterskole, v/ Kalundborg

Mandag den 16. november på
Hørby Efterskole, ved Sæby

Onsdag den 18. november på
Farsø Efterskole, ved Aars

Mandag den 23. november på
Askov Efterskole, ved Vejle

Mandag den 7. december på
Faxehus Efterskole, Faxe Ladeplads

længe der ikke er nogen anden udlægning, må man tage hans fortælling for gode varer.»

Til Varoufakis' beskrivelse hører også en konstatering af, at eurogruppen ikke er bundet af andre regler, end at eurogruppens eksistens er omtalt i traktaten (artikel 137), og at den mødes efter behov og vælger en formand for 2,5 år (Protokol nr. 14 om eurogruppen).

Det post-demokratiske styre

Der bliver ikke skrevet referater af, hvem der siger hvad på møderne. Der bliver ikke noteret eventuelle reservationer mod gruppens beslutninger, og der er ingen andre regler end dem, formanden selv finder på.

EU og EU's institutioner er underlagt regulering i traktaten og regler for møder og arbejde, blandt andet en forordning om aktindsigt. Sådan er det ikke i eurogruppen. Her synes kun jungeloven at gælde.

Den tyske filosof og fortaler for en gennemført politisk union, Jürgen Habermas, har beskrevet den monetære union som et udslag af en "eksekutiv føderalisme" og et "post-demokratiske styre". I et interview med den britiske avis The Guardian kritiserer Habermas indholdet af låneaftalen, men også måden, den blev presset igennem på:

»Det Europæisk Råd (EU's topmøde som i sidste ende stillede sig bag låneaftalen – red.) har erklæret sig selv politisk bankerot. At rådet de facto degraderer et medlemsland til et protektorat er i åbenlys modsætning til EU's demokratiske principper.« ♦

Det indeholder låneaftalen

AF STAFFAN DAHLLÖF

- Al lovgivning skal godkendes på forhånd af trojkaen:
"Regeringen forpligter sig til at rådføre sig med og være enig med Den Europæiske Kommission, Den Europæiske Centralbank og Den Internationale Valutafond om alle handlinger, som er relevante for opfyldelsen af målene i Aftalememorandummet."
- Grækenland skal i 2018 præstere et budgetoverskud på 3,5 procent (inden afbetaling på lån) ved blandt andet forhøjet moms, øget beskatning af brændstof i landbruget, bekæmpelse af skatteunddragelse og lavere pensionsudbetalinger.
Det er ikke muligt at løfte forfaldne lån ud til en "dårlig bank", sådan som det skete i Danmark, da den statsejede bank Finansiel Stabilitet overtog gæld fra Roskilde Bank, EBH Bank, Fionia Bank og andre fallerede banker.
- Statslige virksomheder og infrastruktur privatiseres. Det gælder blandt andet energiforsyning, lotteri, havne, lufthavne, strande og ubeboede øer.
- Regler for afskedigelse, strejker og overenskomstforhandlinger gennemgås og tilpasses "bedste europæiske praksis".
Det fremgår ikke af aftalen, hvad "bedste europæiske praksis" er.
- Forvaltning og retssystem effektiviseres, skatteforvaltning og statistik sikres uafhængighed.
Syriza-regeringen ville lægge skatteforvaltningen og statistikkontoret ELSTAT under parlamentets kontrol for at sikre uafhængighed også af trojkaen og erhvervsinteresser. ♦

Du kan finde links til de to låneaftaler på www.notat.dk

Ifølge låneaftalen skal strejker og overenskomstforhandlinger i Grækenland gennemgås og tilpasses "bedste europæiske praksis".

Er EU's finanspolitik på vej mod Brasilien eller USA?

En del politikere i EU ønsker et tættere finanspolitisk samarbejde for at undgå, at flere lande ender som Grækenland. Spørgsmålet er, om det er muligt, og hvad det vil betyde for demokratiet.

AF LISE MØLLER SCHILDER

OVERNATIONALT. I juli, mens bølgerne mellem Grækenland og Tyskland gik højt, meddelte den franske præsident François Hollande, at han gerne ser et tættere finanspolitisk samarbejde mellem eurolandene i fremtiden.

»Hvad der truer os, er ikke for meget Europa, det er manglen på Europa«, skrev han i et debatindlæg i den franske avis Journal du Dimanche.

Frankrig har ikke været bleg for at overtræde EU's budgetregler de seneste år. Men det forhindrede altså ikke Hollande i at tilslutte sig koret af EU-politikere, som ønsker en stærkere overnational styring af de enkelte eurolandes budgetter. Det drejer sig blandt andre om formanden for Kommissionen, Jean-Claude Juncker, formanden for Eurogruppen, Jeroen Dijsselbloem og Præsidenten for

EU-Parlamentet, Martin Schulz. De er alle afsendere af en rapport fra juni i år, hvor de foreslår, at eurolandene skal have en fælles finansforvaltning inden 2025.

EU ligner Brasilien mest

Men hvorfor mener den politiske elite i EU, at mere overnational styring løser problemerne? Populært sagt lægger eurosamarbejdet sig i dag mellem to modeller – den amerikanske og den brasilianske. Det vurderer den amerikanske professor i offentlig forvaltning og politisk økonomi, Mark Hallerberg. Han underviser på Hertie School of Governance i Berlin, og han har i mange år beskæftiget sig med eurosamarbejdet. Han mener, at det netop nu læner sig mest op ad den brasilianske model.

»Brasilianerne har også indført en slags finanspagt og finansielle råd, som overvåger hver enkelt provins i Brasilien. En stor forskel er dog, at politikere, som overtræder budgetreglerne, bliver straffet

ved at få forbud mod at stille op igen, og i nogle få tilfælde er politikere også blevet fængslet«, forklarer Mark Hallerberg.

I Brasilien har staten erkendt, at den er nødt til at redde en delstat, hvis den kommer i økonomisk uføre. Det ved markedet og delstaterne, og derfor har de lokale stater større incitamentet til at optage store og billigere lån. Det betyder, at det er nødvendigt at indføre ret strenge budgetregler for at undgå gældsspiraler. Forskellen mellem EU og Brasilien er, at Kommissionen aldrig har givet et land en økonomisk bøde, når landet overtrådte reglerne om, at de årlige budgetter helst skal gå i nul og max må have et underskud på tre procent af BNP. Det til trods for, at Kommissionen har haft den mulighed siden Maastricht-traktaten trådte i kraft i 1992.

Amerikansk model er nemmest

Kommissionen har til gengæld været god til at give henstillinger til lande, der overtræder budgetreglerne. Men Kommissionen har ifølge EU-Oplysningen endnu til gode at pålægge et land sanktioner, herunder bøder. På den baggrund mener Mark Hallerberg, at den amerikanske model ville være en nemmere model for EU.

”” Hvad der truer os, er ikke for meget Europa, det er manglen på Europa. ””

François Hollande,
fransk præsident

I Brasilien redder staten en delstat, der kommer i økonomisk uføre. I USA må delstaterne klare sig selv.

»Jeg tror, en amerikansk inspireret model er nemmere at få igennem, da den ville kræve en mindre åbenlys politisk aftale«, siger Mark Hallerberg.

Den amerikanske model fungerer sådan, at de enkelte stater selv er herre over eget budget. Til gengæld er der ikke nogen, der redder dem, hvis de går bankerot. Det ved markedet og staten, og derfor er der stor forskel på, hvor dyrt det er for den enkelte stat at låne penge, hvis staten begynder at køre med store årlige underskud. Mark Hallerberg tror dog ikke på, at EU-landene ender med at gå den vej.

»De seneste erfaringer fra Grækenland tyder på, at redningspakker er vanskelige at undgå i EU, selv for små økonomier. Noget i retning af den brasilianske model ville derfor virke bedre i Europa. Det er et alternativ til den amerikanske model, som kræver en troværdig no-bailout-klausul« (forbud mod redningspakker til stater, red.), vurderer han.

Sådan en findes faktisk i Lissabontraktaten. Men de store redningspakker, som flere af EU-landene modtog i kølvandet på finanskrisen og de mange redningspakker og gældsnedsettelse, som Grækenland siden har fået, betyder, at klausulen ikke længere er troværdig.

Selvstyring trækker ud

I et dansk perspektiv kan det virke mærkeligt, at der er behov for mere finanspolitisk styring, efter at alle EU-lande med undtagelse af Storbritannien og Tjekkiet har underskrevet Finanspagten. I Danmark udmøntede Finanspagten sig nemlig i, at SRSF-regeringen med støtte fra Venstre, Konservative, Dansk Folkeparti og Liberal Alliance gennemførte budgetloven der dikterer, at kommuner og regioner får store bøder, hvis de ikke overholder deres budgetter.

Finanspagten udstikker dog ikke overnationale regler, men regler der skal implementeres i national lovgivning.

»Hver medlemsstat, der underskrev Finanspagten, skal implementere de finanspolitiske regler. Men implementeringen varierer ikke blot med hensyn til

indhold, men også i forhold til, hvornår de bliver indført. Jeg tror faktisk ikke, at der er en bevægelse mod endnu en finanspolitisk reform. Kommissionen ønsker sig nok snarere, at de nationale regler kommer på plads og bliver håndhævet«, siger Mark Hallerberg.

Den forudsigelse er Ulrike Guérot, grundlægger og direktør i The European Democracy Lab, ikke enig i. Hun er bekymret for demokratiet i det fremtidige EU.

»Jeg tror, vi er på vej mod en strengere finanspolitisk og tværnational regulering (baseret på et regelsystem), og nej, jeg tror ikke, at dette er foreneligt (eller godt) for de nationale demokratier«, skriver Ulrike Guérot i en mail til NOTAT.

»Embedsmænd (EU-Kommissionen) bør ikke bestemme over et budget. Det skal et parlament. Vi kommer nok til at få brug for et eurozone-parlament, hvilket også er ved at blive diskuteret. Lige nu spiller Forbundsdagen (det tyske parlament red.) en for stor rolle, og det skaber dysfunktionalitet for de andre lande. Der er behov for ansvarlighed og pålidelighed på et samlet niveau«, uddyber hun. ♦

Eurosamarbejdet lægger sig mellem den amerikanske og brasilianske model. En amerikansk inspireret model vil nok være nemmest at få igennem, vurderer Mark Hallerberg, der er professor i offentlig forvaltning og politisk økonomi. Han underviser på Hertie School of Governance i Berlin.

” Embedsmænd bør ikke bestemme over et budget. Det skal et parlament. ”

Ulrike Guérot,
grundlægger og direktør i The European Democracy Lab

Podemos' leder Pablo Iglesias sammen med Alexis Tsipras i Athen efter Syrizas sejr i januar.

Kan Spaniens venstre genfinde begejstringen?

Spanierne skal til parlamentsvalg i december, hvor valget står mellem den nuværende konservative regering, som har implementeret nedskæringer for at håndtere krisen og en venstreorienteret koalition med en mere social bevidst samfundsmodel.

AF PATRICIA FERNÁNDEZ GONZÁLEZ

VALG. Da Syriza kom til magten i Grækenland i januar 2015, skabte det begejstring blandt venstreorienterede i Spanien. Syriza viste, at det kunne lade sig gøre at vinde et valg med venstreorienteret politik i et kriseland, og Podemos' leder Pablo Iglesias fløj til Athen for at fejre vinderen.

Han udtalte, at »i Grækenland er afpresningen ikke lykkedes, hvilket betyder, at det vil blive sværere for den at triumfere i Spanien« – med reference til det pres, Syriza var udsat for i og uden for Grækenland op til det græske valg. Måske kan Podemos på samme måde sætte et kraftigt aftryk på en ny spansk regering?

Efter den græske pakke

Siden blev Grækenland tvunget til at acceptere en brutal reformpakke for at kunne blive i euroen. NOTAT har spurgt Iñigo Sáenz de Ugarte, vicedirektør for den spanske netavis El Diario, hvad det har betydet for den politiske situation i Spanien op til valget.

»I Spanien har situationen bragt følelser i kog på begge sider af det politiske spektrum. På den ene side har ledelsen i

de venstreorienterede partier – Podemos, IU, ICV og ERC – taget en position, hvor de støtter Tsipras og Syriza, og er forstående overfor, hvor svære forhandlingerne har været for Grækenland,« siger Sáenz de Ugarte, og fortsætter:

»På den anden side har de borgerlige partier fået ekstra momentum i deres fortælling om, at de nye partier ikke kan ændre grundlæggende på tingene, fordi de ikke forstår systemets mekanisme«.

” I Spanien har situationen (i Grækenland red.) bragt følelser i kog på begge sider af det politiske spektrum. ”

Iñigo Sáenz de Ugarte, vicedirektør for den spanske netavis El Diario

Ifølge Sáenz de Ugarte falder også vælgerne tillid til, at en bevægelse som Podemos skulle kunne ændre på noget, som Tyskland ikke går ind for. Det kan læses i meningsmålingerne, hvor Podemos ved redaktionens slutning står til at få 16 procent af stemmerne.

Har Podemos mistet magien?

Men nedturen skyldes ikke kun, at grækerne fik tæsk i EU-forhandlingerne. Til slutningen til Podemos faldt i meningsmålingerne fra 23,9 procent i januar til 16,5 procent i april ifølge CIS, Det Spanske Sociologiske Forskningscenter.

Partiet oplever metaltræthed på flere fronter, mener Sáenz de Ugarte:

»For det første er deres begreber og slogan om ændring blevet overtaget af andre partier som Ciudadanos, der forfægter ”en ny æra” i spansk politik og PSOE, der kræver ”en forandring, der forbinder”. For det andet har de mistet deres oprindelige nyhed og friskhed, og mange mener, at de er blevet en del af det etablerede politiske system, som de fra starten slog sig op på at kritisere«.

Sáenz de Ugarte påpeger også, at Podemos oplever tiltagende modvind i medierne, hvor der blandt andet stilles spørgsmålstegn ved bevægelsens driftsikkerhed og politiske professionalismisme. Kan en bevægelse af akademikere og aktivister regere et land som Spanien?

De der faldt ud

Men vigtigst af alt, vurderer han, at Po-

demos risikerer at gå glip af indflydelsen, hvis de ikke kan mobilisere samfundets bund. Efter syv års krise er en stor gruppe mennesker i Spanien ramt af krisens langtidsvirkninger. Det er familier, hvor først en siden flere er ramt af arbejdsløshed, og som ikke længere kan få støtte fra staten, fordi de har været ledige læn- gere end to år. Mange af dem har mistet al tillid til politik og politikerne.

Podemos står i den kommende valg- kamp over for en kamp mod ligegyldig- hed, desillusionering og apati. Kun hvis de kan overbevise den udmattede spanske befolkning om, at det faktisk er muligt at ændre på tingene, får de mulighed for at komme ind og præge en eventuel ven- streorienteret regering.

»IU vil lave en venstreorienteret koali- tion, ligesom den vi har i EU-Parlamentet. Hvis det kan lykkes at samle alle de venstreorienterede partier i Spanien i en enkel bevægelse, så kan vi vinde valget. Og når vi har fjernet den borgelige rege- ring fra magten, kan vi begynde at ændre på ting«.

Men spørgsmålet er, om Podemos, som er det største af partierne, vil være med på det. Podemos har allerede meldt ud, at de ikke vil indgå i en koalition. Men de vil gerne åbne for, at andre partier og bevægelser kan samles under navnet Podemos i en paraplymodel. Det ligner lidt et puslespil, hvor personlighederne, partiernes struktur og økonomi kommer til at få en stor betydning.

Indflydelse i EU

Hvis det lykkes at præge en socialdemo- kratisk regering, har Spanien, ifølge Iñigo Sáenz de Ugarte, bedre chancer for at præge EU's politik end Grækenland:

»Spanien befinder sig i en meget bed- re økonomisk og politisk situation, end Grækenland har gjort på noget tidspunkt, siden krisen startede. Den spanske rege- ring har implementeret alle de samfunds- reformer, EU har krævet, og de har tillid fra Eurogruppen, og især fra Tyskland«.

Spørgsmålet er blot, om et samarbej- de mellem IU og Podemos på EU-området er muligt, selv om både bevægelsen og partiet stiler efter grundlæggende samfundsændringer. Podemos' strategi har nemlig ændret sig det seneste år fra drastiske ændringer til at være små skridt og det muliges kunst. IU's repræsentant Marina Albiol er mere kompromisløs i sin vurdering af vejen frem:

Partier og bevægelser

Podemos opstod som en systemkritisk bevægelse i kølvandet på finanskrisen med kritik af ulighed og korruption i samfundet. Som parti definerer de sig i en kamp mellem det brede samfund og eliten, snarere end mellem højre og venstre, men må betegnes som venstre- orienterede.

IU – Izquierda Unida, Forenet Venstre, kan på mange måder sammenlignes med den danske Enhedslisten.

ICV – Iniciativa per Catalunya Verds. Catalansk grønt socialistparti, går ind for catalansk selvstændighed.

ERC – Esquerra Republicana de Catalunya. Republikansk venstreorienteret catalansk uafhængighedsparti.

Ciudadanos – Borgere. Nystiftet liberal- konservativt parti, startet i Catalonien, spansk nationalistisk, for centraliseret Spanien.

PSOE – Partido Socialista Obrero Español. Det spanske socialdemokratiske parti.

PP – Partido Popular. Det spanske rege- ringsparti. Nationalkonservative.

” De, der accepterede den spanske red- ningspakke, gjorde det uden kamp og uden at spørge folk om deres mening. ”

Marina Albiol,
talsmand for IU i EU-Parlamentet

En samlet bevægelse

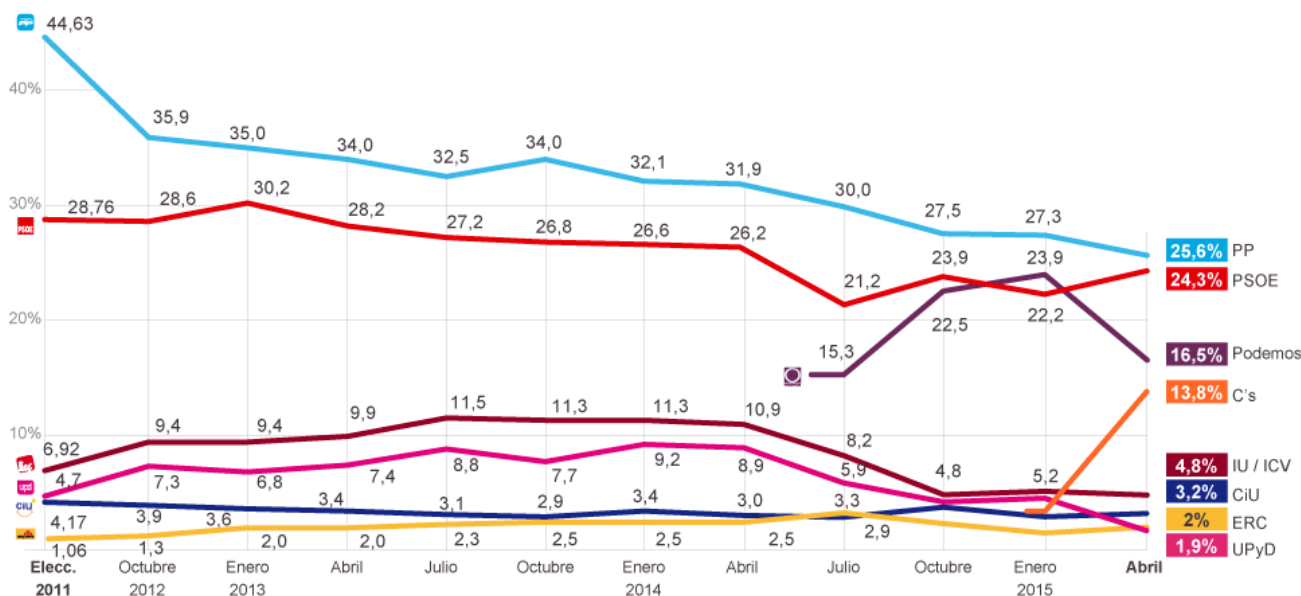
Et skridt på vejen bliver sandsynligvis, at samtlige partier til venstre for socialdemo- kraterne samles i én national bevægelse. Det har været under løbende forhandling gennem sommeren. Bevægelsen "Junts pel Sí "(Sammen for et Ja), har allerede samlet alle venstreorienterede partier i Catalonien og står ved redaktionens slut- ning til at opnå 38,1 procent af stemmerne ved valget til det catalanske parlament den 27. september.

Marina Albiol, talsmand for IU i EU- Parlamentet, er optimist:

»Vi har mange gode grunde til at kæmpe for en ændring. De, der accepte- rede den spanske redningspakke, gjorde det uden kamp og uden at spørge folk om deres mening. Der er alternative løsninger til den økonomiske krise. Der er andre måder at spille på. Vi accepterer ikke reglerne«.

UDVIKLINGEN I VÆLGERTILSLUTNING I SPANIEN

Stemmetal og forventede stemmetal ved nationale valg (i procent af afgivne stemmer).

Kilde: CIS. Udvikling i instituttets meningsmålinger siden det sidste parlamentsvalg i 2011.

En undervurderet D-mark kombineret med en gældsnedskrivelse hjalp Tyskland på fode efter anden verdenskrig. Det samme ville virke for Grækenland, mener Jesper Jespersen. Billedet er fra Dresden, der blev sønderbombet under krigen.

Bør grækerne forlade euroen?

Ifølge økonomiprofessor Jesper Jespersen er Grækenlands situation kun den første krise i eurozonen. Ulrik Bie, cheføkonom i Nykredit, er uenig: Grækenland er et særtilfælde, og Euroen overlever.

AF TINE TOFT JØRGENSEN

GREXIT. »Så længe der er stor forskel på overskuds- og underskudslande, har vi ikke set den sidste krise i eurozonen, kun den første,« siger økonomiprofessor Jesper Jespersen til NOTAT. Han mener, at græsk exit havde været at foretrække for græsk økonomi, fordi landet da ville få kontrollen over seddelpressen tilbage og ville kunne devaluere over for euroen.

»Den altoverskyggende gæld skal nedskrives, enten inden for eller uden for euroen. Det paradoksale er jo, at det, der hjalp Tyskland på fode efter Anden Verdenskrig, var, at man på én og samme gang fik en stærk undervurderet D-mark og samtidig gældsnedskrivelse. Det er på mange måder det, Grækenland ville kunne opnå ved at træde ud og devaluere. Her kan man faktisk sige, at det er godt, at en række af de nødvendige strukturreformer er på plads.«

Hvis Grækenland trådte ud nu, ville de så stå bedre, fordi de har gennemført de reformer, de ellers er imod?

Den græske regering har skåret de dele af partiet fra, der kæmper mod de seneste reformer. Derfor er en græsk exit af euroen usandsynlig, vurderer Ulrik Bie.

»Ja. Med mulighed for at justere på de stramme reformer, hvor de ikke skal forelægge hvert lovforslag for EU-institutterne. Som det er nu, er Grækenland de facto under administration.«

En dominobrik eller et sygt ben

Inden for det tyske finansministerium og i resten af eurozonen har to andre holdninger domineret. Den såkaldte "domino-lejr" der har villet undgå græsk exit af frygt for, at det ville ødelægge stabiliteten i eurozonen. "Det syge ben"-lejren vil skære det syge væk, for at resten kan overleve.

Ifølge Ulrik Bie, cheføkonom i Nykredit er græsk exit højst usandsynlig, fordi den græske regering selv har skåret de dele af partiet fra, der kæmper imod de seneste reformer. Der skete et brud i Syriza, og det fik Tsipras til at udskrive valg.

»Tidligere var Syriza ét stort spørgsmålstegn. Men aftalen i juli og opbruddet i Syriza har fået de, der er tilbage i partiet, til at forpligte sig til at implementere låne-aftalen.«

Samtidig vurderer Ulrik Bie, at et græsk exit i dag ikke ville have medført en dominoeffekt. Det skyldes dels, at Spanien, Portugal og Italien ikke længere er i samme sårbare position som i 2010. Dels, at Grækenland er et særtilfælde.

»Var Grækenland endt med at træde ud, kunne det være blevet en alvorlig sag (for EU's sammenhængskraft, red.), for det er svært at forklare, hvordan Grækenland, Portugal og Italien adskiller sig fra hinanden. Men med forløbet de seneste seks måneder, er det nemmere at sige, at hvis Grækenland var blevet tvunget til at træde ud af euroen, så var det fordi de selv ville. Sagt på en anden måde: euroen

overlever. Grækenland skulle aldrig have været med.«

Kunne Grækenland klare sig selv?

Grækenland har siden fået overskud på handelsbalancen i forhold til udlandet, og sammen med de seneste måneders reformer betyder det, ifølge Jesper Jespersen, at landet kunne træde ud og klare tingene mere socialt afbalanceret på egen hånd.

Men hvordan skulle landet så få penge til at betale løn og pensioner. Der er vel ikke nogen, der vil låne Grækenland penge, hvis landet først erklærer sig statsbankerot og ikke kan betale EU-landende tilbage?

»De ville slet ikke få brug for at låne penge. De har overskud på handelsbalancen. Det betyder, at de kan betale de råvarer og den energi, som de er meget afhængige af at importere. Det var sådan Argentina klarede sig efter sit exit af et lignende valutasamarbejde,« siger Jesper Jespersen.

Grækenland er ikke stærkt nok

Ulrik Bie har tidligere kaldt de reformer, Grækenland sagde ja til i juli, for 'en total reformation af det græske samfund', og 'et opgør med det klientbaserede samfund' hvis de gennemføres. Det er dog langt fra nok til at løse problemerne.

»Jeg mener ikke, Grækenland er stærkt nok til at stå på egne ben. Hvis regeringen havde ment det, var det sket. Grækenland arbejder henimod at kunne opkræve skat, men kan ikke endnu. De reformer, regeringen har gennemført i løbet af en måned, skulle have været gennemført i løbet af de seneste fem år.«

Ifølge ham er det græske handelsbalanceoverskud meget lille og ville forsvinde ved en massiv devaluering.

»Det store problem ved at sammenligne med Argentina er, at Grækenland er et råvareforbrugende land, mens Argentina er råvareproducerende. Argentinas timing var god. De forlod deres fastkursregime, da råvarepriserne begyndte at stige og fik dermed ti gode år.«

Han understreger, at selv om Argentina efter statsbankerotten kunne genforhandle låneaftaler med private kreditorer, er det anderledes i Grækenland, fordi landet allerede de facto gik bankerot i 2012. »Den gang blev det sammenlagt til et tab for de private kreditorer på 70 procent. Men det er bare ikke tilfældet i dag. I dag er det ikke de private, grækerne skylder penge. 90 procent af gælden er til ECB, IMF og de andre eurolande, som de skal sidde til bords med i morgen. Vi kunne slette hele den græske gæld til de private. Landets økonomi ville stadig være på et uholdbart niveau,« vurderer cheføkonomen. ♦

Den hemmelige plan Z

Ifølge Financial Times begyndte en lille gruppe fra Den Internationale Valutafond (IMF) og EU allerede i 2012 at arbejde på "Plan Z", en hemmelig strategi for, hvad der skulle gøres, hvis katastrofen ramte, og Grækenland trådte ud af euroen. Strategien var hemmelig, fordi man fra Kommissionens side netop ikke ønskede, at usikkerhed om Grækenlands medlemskab kunne tvinge dem til at sætte samme plan i værk.

Arbejdet var så hemmeligt, at gruppen hverken sendte mail til hinanden eller til det tyske finansministerium. Siden da er "gexit" blevet afværget flere gange, men EU er i dag forberedt på et eurolands exit, mener Ulrik Bie, der er cheføkonom i Nykredit.

»Hvis Kommissionen, ECB og IMF ikke tidligere var forberedt, helt ned i lavpraktikken, på et eurolands exit, så er de det nu,« siger Ulrik Bie, der er cheføkonom i Nykredit. Men det er en hemmelighed, som eurogruppens presstjeneste ikke kender til.

Da NOTAT skrev til presstjenesten og spurgte om plan Z, fik vi følgende svar: »Til dine spørgsmål om plan "Z" er vores svar: Gexit er ikke en mulighed.«

Magteliten og uligheden

Tirsdag den 27. oktober kl. 19 - 21.30
Salen, Vartov, Farvergade 27, Kbh. K.

Debatmøde med forfatterne **Lars Olsen, Christoph Ellersgaard og Anton Grau Larsen**

Både den økonomiske og demokratiske ulighed vokser. Hvad skyldes det og hvordan hænger de to ting sammen?

Der fokuseres altid på problemer i bunden af samfundet, men hvad sker der i toppen. Hvem er magteliten, og hvad er konsekvenserne af den stigende ulighed, hvor de velstillede stikker af fra resten af samfundet? Hør de tre bogaktuelle forfattere.

Lars Olsen er medforfatter til bogen *Klasssekamp fra oven* og i øjeblikket indehaver af Ebbe Kløvedel Reichs demokratistafet. Christoph Ellersgaard og Anton Grau Larsen er medforfattere til bogen *Magteliten*.

Deltagelse: 50 kr., 20 kr. for studerende, gratis for NOTAT-abonnenter.

TILMELD DIG PÅ **deo.dk**

DEO Tlf. 70 26 36 66 Støttet af EuropaNævnet
EU-debat – mere spændende – mindre fastlåst

Debatkoncerter i Aarhus, Aalborg og København:

Hvem er den polske vandrer?

AARHUS:

Fredag den 20. november kl. 19-22
DOKK1, Nordhavnsvej 2.

AALBORG:

Lørdag den 21. november kl. 14-17
Trekanten, Sebbersundsvej 2a.

KØBENHAVN:

Søndag den 22. november kl. 14-17
Arbejdermuseet, Rømersgade 22.

Czeslaw Spiewa har med deres seneste plade om polsk vandring skabt stor offentlig debat i Polen. Nu kommer de til Danmark. I koncerten er indlagt en times debat med forsanger Czeslaw Mozil, publikum og et ekspertpanel.

Arrangører Oplysningsforbundet DEO og LO i henholdsvis Aarhus, Aalborg og Kbh.

Deltagelse: 100 kr., 50 kr. for stud., medlemmer af en LO-fagforening og NOTAT-abonnenter.

TILMELD DIG PÅ **deo.dk**

DEO Tlf. 70 26 36 66 Støttet af EuropaNævnet
EU-debat – mere spændende – mindre fastlåst

Problemer uden pas

Alternativets EU-politik er under udvikling, men allerede nu melder Folketingets nyeste parti klart ud: EU skal fylde mere på klima- og flygtningedagsordenen, og Danmark skal være med.

AF TINE TOFT JØRGENSEN

POLITIKUDVIKLING. »Der er ret meget pres på lige nu«, siger Rasmus Nordqvist. Danmark står midt i en beslutning om, hvorvidt man skal deltage i EU's forslag om at omfordele 160.000 flygtninge. Og selv om Alternativets politiske forum først stemmer endeligt om partiets EU-politik i slutningen af september, har partiet allerede foreslået, at Danmark skal være med i en fælles europæisk fordeling.

Rasmus Nordqvist er udenrigspolitisk ordfører for Alternativet. Sammen med otte andre kandidater blev han valgt ind ved folketingsvalget i maj, og for ham handler Danmarks deltagelse i en kvotefordeling om solidaritet med både flygtninge og de andre medlemslande.

» Vi har ambitioner på vegne af det projekt som EU er. At sige 'et bedre EU' er ikke bare en floskel. »

»Det er netop her, EU skal bruges. Når man ser på, hvor mange der ankommer til Grækenland, Ungarn og Italien, så bliver vi nødt til at indgå i et forpligtende fællesskab i EU. De fleste partier på Christiansborg siger nu, at det også skal gælde på flygtninge- og asylområdet, men alligevel gemmer regeringen sig fortsat bag retsforbeholdet. Det er uambitiøst situationen taget i betragtning. Selvfølgelig skal Danmark tilslutte sig et forpligtende europæisk samarbejde og fx gå med i kvotesystemet, men har vi mulighed for at tage lidt flere, jamen så udviser vi god vilje og viser vejen over for nogle af de lande i EU, som måske skal skubbes lidt.«

Af samme årsag står Alternativet uden for gruppen af ja-partier op til folkeafstemningen om retsforbeholdet. De anbefaler et "ja", men tilføjer et "men", fordi partiet mener, at Danmark bør gå fuldt ind i den fælles asyl- og flygtninge-

politik i stedet for at fastholde retsakterne på området, som forligspartierne har valgt at gøre.

Nærdemokrati vs. globalt udsyn

Alternativet laver politik med flest mulige deltagere og forskellige eksperter. Selve EU-politikken bliver eksempelvis løbende tjekket for fakta af Jens-Peter Bonde, der tidligere har siddet i EU-Parlamentet for Folkebevægelsen mod EU.

»Vi kunne godt tænke os, at vi tog fat på en udvikling af vores repræsentative demokrati, og udvikle en version 2.0, der handler om involvering. Og det er jo ikke bare, hvordan man taler til hinanden. Det er også de processer, der ligger i demokratiet,« siger EU-ordføreren.

Samtidig med et åbent globalt udsyn vil Alternativet gerne gå EU's beslutninger igennem med en tættekam, så kun det aller mest nødvendige beslutes på EU-niveau. Han ser ingen modsætning mellem åbne globale arme og en styrkelse af det lokale nærdemokrati.

»Selv på dansk niveau skal vi jo understøtte den gode udvikling i hele Danmark. Det betyder ikke, at vi kan sidde i Folketinget og beslutte præcis, hvordan man skal gøre tingene på Lolland. Men vi kan sætte rammerne, så lokalsamfundene kan komme med de gode løsninger. Det er det samme med EU. Der skal ikke være detailstyring. EU skal sætte nogle gode rammer for, at lokale initiativer kan blomstre.«

En grøn tættekam

Alternativet ønsker et EU, der går foran på områder som klima og flygtninge. EU skal ifølge Rasmus Nordqvist gå langt større og hurtigere skridt foran, når det gælder klimadagsordenen.

»Grøn omstilling er kendetegnet for al vores politik. Vi har en altoverskyggende udfordring i forhold til miljø og klima. Vi arbejder med en tredelt bundlinje, som

flere virksomheder støtter op om, både når vi snakker Danmark og EU. Det handler om bæredygtighed både miljømæssigt og socialt, og selvfølgelig skal der også være balance på den økonomiske bundlinje. Der skal bare ikke være et ensidigt fokus på økonomien.«

Som eksempler på, hvordan andre politikområder bør indrettes efter en grøn rettesnor, peger han igen på flygtningesituationen.

»Hvis ikke vi opgraderer vores arbejde på klimadagsordenen, så er de flygtninge, vi ser lige nu, en brøkdæl af, hvad vi kommer til at se, for så kommer der klimaflygtninge i massevis. Det koster selvfølgelig penge, men giver også muligheder for at skabe nye arbejdspladser og nye måder at forbruge på,« siger Rasmus Nordqvist, der særligt på det økonomiske område ser et behov for at tænke anderledes. Ifølge ham er det fornuftigt med en finanspagt, der sætter rammer for, hvor store underskud, EU-landene må have. Budgetterne skal bare underordnes hensyn til klima og miljø.

” Hvis ikke vi opgraderer vores arbejde på klimadagsordenen, så er de flygtninge, vi ser lige nu, en brøkdelf af, hvad vi kommer til at se. ”

Ingen frygt for EU

Når Alternativet taler om et globalt udsyn, hvor EU skal tage fra, når det gælder grøn omstilling og flygtninge, og samtidig understreger goderne ved fri bevægelighed og det indre marked, kan det umiddelbart være svært at se, hvor Alternativets EU-politik kommer til at adskille sig fra De Radikales. Rasmus Nordqvist kalder det "uinteressant" at måle sig op imod andre partier.

»For os vil det vigtigste hele tiden være den grønne bundlinje. Og det synes jeg ikke, så mange andre partier sætter så stort et fokus på. De har ofte et økonomisk fokus,« siger han og tilføjer:

»Vi har ambitioner på vegne af det projekt som EU er. At sige 'et bedre EU' er ikke bare en floskel. Hvis vi gør det rigtig

godt, så har vi et super sted at skabe noget forandring i vores samfund i en større skala.«

Når I siger, at EU skal gå foran på klimaområdet og være mere proaktive, også når det gælder flygtninge, så lader I ikke til at være særlig bekymrede for, at EU tager over på nogle af områderne?

»Nej. For de her områder er problemer uden pas. I bogstaveligste forstand for dele af det. Og nu har vi altså et organiseret samarbejde med de andre lande i EU, så det er oplagt at bruge det samarbejde til det også. Og der sker en bevægelse lige nu. Vi ser befolkninger, der gerne vil gå foran og tage flere flygtninge, og flere statsledere, der før har været temmelig tilbageholdende, men som nu også går ud og siger, at vi bliver nødt til at være aktive og gå foran. Og der synes vi bare, Danmark skal melde sig ind i kampen.«

I august var NOTAT med til det første politiske værksted om Alternativets EU-politik. Du kan læse NOTAT's reportage om det politiske værksted på hjemmesiden: "Vi vil have et bedre EU". ♦

Blå bog

Rasmus Nordqvist er bachelor i design fra Det Kongelige Danske Kunstakademi, Skole for Design.

Var tidligere international brand manager for Bitte Kai Rand. Han har undervist på Designskolen i Kolding og i Berlin.

Han blev valgt som folketingsmedlem for Alternativet i Sjællands Storkreds den 18. juni 2015.

Han er politisk ordfører, udenrigsordfører, EU-ordfører, iværksætterordfører, erhvervsordfører, forbrugerordfører, kulturordfører og grønlandsordfører.

DEBATMØDER I AARHUS:

Hvad er demokrati i EU?

Torsdag den 8. oktober kl. 17 - 18.30
Store Sal på Hovedbiblioteket
DOKK1, Aarhus C

Oplæg af **Rasmus Nørlem Sørensen**
sociolog og leder af DEO.

Hvad forstår vi ved demokrati, og hvordan kan man demokratisere det europæiske samarbejde? Hvordan er EU's demokrati skruet sammen? Hvem repræsenterer hvem? Hvem bestemmer i EU? Hvad er det for et demokrati, vi vil have? Elitedemokrati eller deltagelse?

Hvad kan Grækenland gøre?

Torsdag den 29. oktober kl. 17 - 18.30
Store Sal på Hovedbiblioteket
DOKK1, Aarhus C

Oplæg af **Christen Sørensen**,
professor i økonomi og tidligere økonomisk vismand.

Hvad er det for reformer som Grækenland er påtvunget af EU? Hvad er udsigten til at disse kan sætte gang i beskæftigelsen og skabe overskud på betalingsbalancen? Hvad bliver de sociale konsekvenser? Kan reformerne hjælpe Grækenland på fode, så de bliver i Euroen?

Arrangør: Oplysningsforbundet DEO og DOKK1.
Deltagelse: 50 kr., 20 kr. for studerende,
gratis for NOTAT-abonnenter.

TILMELD DIG PÅ **deo.dk**

DEO Tlf. 70 26 36 66 Støttet af EuropaNævnet
EU-debat – mere spændende – mindre fastlåst

Kampen mellem højre og højre

Op til det polske valg den 25. oktober står kampen mellem de nationalkonservative favoritter i oppositionen og det klassisk økonomisk liberale regeringsparti.

AF MICHAEL BIRKJÆR LAURITSEN

VALGKAMP. Det klassisk konservative Borgerplatformen (PO) har været regeringsbærende i Polen siden 2007 med en markant økonomisk liberalisme kombineret med et afdæmpet, men fast konservativt værdisæt. Borgerplatformen betragtes som det moderne og mest vestligt orienterede af de to store polske partier.

Det store oppositionsparti Lov og Retfærdighed (PiS) er et nationalromantisk parti med en mere socialt orienteret økonomisk kurs og med en værdiprofil, der læner sig op ad den katolske kirkes højrefløj.

Partiet er skeptisk over for flere facetter af det europæiske samarbejde og har formået at gøre sig bemærket i udlandet med kontroversielle udmeldinger – især om de store naboer Tyskland og Rusland. Det var, da grundlæggerne og tvillingebrødrene Jaroslaw og Lech Kaczynski var henholdsvis premierminister (2005-2007) og præsident (2005-2010).

Skræmmekampagnens begrænsning

Den pinlighed, som mange polakker følte ved tvillingernes form og udlandets reaktion, er siden blevet effektivt benyttet imod dem af Borgerplatformen i alle valgkampe siden 2007.

Men da Polen havde præsidentvalg i maj i år, syntes frygten for Lov og Retfærdighed at være forsvundet. Borgerplatformens pragmatiske præsident Bronislaw Komorowski tabte valget til kandidaten fra Lov og Retfærdighed, Andrzej Duda.

I samtlige meningsmålinger siden

Ewa Kopacz, statsminister og leder af Borgerplatformen (PO) tog en togtur rundt i Polen for at møde vælgerne.

præsidentvalget har Borgerplatformen haltet efter Lov og Retfærdighed med omkring ti procent.

Det har fået Borgerplatformens leder, statsminister Ewa Kopacz, til at tage en togtur rundt i Polen for at møde vælgerne. Borgerplatformen slår på sin profil som økonomisk ansvarlig og driftssikker, og så markedsfører Borgerplatformen sig som det frihedselskende parti i modsætning til Lov og retfærdighed, der vil gøre polakkerne afhængige af kirken i moralske spørgsmål.

Lov og Retfærdighed går til valg på løfter om nedsættelse af pensionsalder, forhøjelse af bundfradrag og tilskud til fattige familier. Partiet lover desuden at være den bedste garant for, at Polen forbliver ude af euroen, ligesom de markerer sig med en meget negativ holdning

til fordeling af flygtninge inden for EU, hvor Borgerplatformen strækker sig for at tækkes Berlin og Bruxelles. Partiets statsministerkandidat, Beata Szydlo, ligger i troværdighedsmålinger på niveau med Ewa Kopacz.

Partierne omkring spærregrensen

Hvis den nuværende regeringspartner Bondepartiet, PSL, det nye parti Nowoczesna.pl, og/eller en koalition af venstrefløjspartier kommer over spærregrensen, kan Borgerplatformen håbe at genvinde regeringsmagten med deres støtte.

Mest sandsynligt er det dog, at et parti omkring den tidligere rocksanger Pawel Kukiz bliver valgt ind og støtter en regering ledet af Lov og Retfærdighed. Kukiz har få konkrete programpunkter ud over en stædig og højlydt kritik af det polske system og dets politikere. Det var nok til at give ham 21 procent af vælgerne ved første runde af præsidentvalget og meget stor opbakning blandt de yngste vælgere.

Han har mistet momentum siden præsidentvalget og er blevet angrebet for sine modstridende udmeldinger. Men han har ligesom Lov og Retfærdighed et blik for nogle store grupper af både unge og fattige, som ikke føler sig taget alvorligt af den nuværende regering. Det kan vise sig at være nok til et systemskifte i Polen med både præsident og premierminister fra det nationalkonservative Lov og Retfærdighed efter oktober. ♦

Beata Szydlo er statsministerkandidat for oppositionspartiet Lov og Retfærdighed. I troværdighedsmålinger ligger hun på niveau med Ewa Kopacz.

POLEN

Befolkning: 38 mio.
(Danmark ca. 5,5)

Areal: 312.679 km² (Danmark 43.561)

BNP pr. indbygger i forhold til EU's gennemsnit: 68

(Danmark 125, Luxembourg 264, Bulgarien 47)

Stemmer i EU's Ministerråd:

27 ud af i alt 352

(Danmark 7, Tyskland 29)

Medlemmer af EU-Parlamentet:

51 ud af i alt 751

(Danmark 13, Tyskland 99)

SKOVMANDS NOTATER

Juncker ønsker et stærkere Frontex

Den kraftige strøm af flygtninge og indvandrere har nu fået Kommissionens formand Jean-Claude Juncker til at foreslå en kraftig styrkelse af EU's grænse- og kystvagtssystem Frontex.

Det oplyser Berlingske den 11. september i artiklen »Nyt Super-Frontex skal vogte EU's kyster og grænser.« Bladet skriver her, at Juncker ønsker, at Frontex både skal have mere mandskab og bedre udstyr, ligesom man skal have en stærkere rolle.

Frontex har i dag kun 300 medarbejdere, og råder ikke over hverken fly eller skibe. De skal stilles til rådighed af EU-landene.

Juncker vil fremsætte mere præcise planer senere på året.

IMF-chef kræver bedre vilkår for Grækenland

Chefen for Den Internationale Valutafond, IMF, Christine Lagarde, er fortsat utilfreds med EU's aftaler med Grækenland. Det meddelte hun Eurozonens repræsentanter på et møde den 15. august. Det oplyser Financial Times den 16. august i artiklen »Lagarde eyes new act in Greek drama«.

Lagarde fastholder, at Grækenlands gæld er så stor, at landets statslige kreditorer må gå med til en nedskrivning – noget som især Tyskland er gået stærkt imod. Hun kan derfor ikke give tilsagn om at gå med i den igangværende redningsaktion, før det har været behandlet i IMF's bestyrelse i løbet af efteråret.

Lagarde's hårde linje hænger ifølge bladet sammen med, at hun gerne vil genvælges som leder af fonden. Og især Brasilien og Indien går imod, at Grækenland skal have en bedre behandling end andre lande, som IMF har lånt penge.

Notaterne kan i uddybet form læses på www.notat.dk under de samme overskrifter

Ønsker billigere solceller

Samtidig med, at EU går ind for vedvarende energi, fastholder Kommissionen, at kinesiske solceller kun må komme ind i EU, hvis de sælges til en bestemt høj pris. Det møder nu protest fra det tyske industri- og handelskammer, oplyser Der Spiegel den 5. september i artiklen »Billigere Solarzellen«.

Det tyske handels- og industrikammer kræver, at prisen på kinesiske solceller kan blive sat ned, da de høje priser skader udbygningen af den vedvarende energi. Den nuværende ordning udløber til nytår.

Færøerne tjener på russisk boykot

På grund af EU's boykot kan russerne ikke købe fisk fra EU-landene. Men Færøerne er ikke medlem af EU, og det har ført til en stærkt forøget eksport af fisk til Rusland. Det skriver Jyllands-Posten den 24. august i artiklen »Et historisk fiskeeventyr udspringer sig på Færøerne«.

Færøerne havde i 2014 en eksport på 6,4 milliarder kroner af fisk. Det er næsten dobbelt så meget, som man havde i 2004. Og en stor del af denne stigning går til Rusland. Især har der været en stor eksport af laks fra øernes mange havdambrug.

Indtil nu har indtægterne fra fiskene især været til fordel for den store fiskekoncern Bakkafrost, som kun betaler meget lidt for at have lov til at drive dambrug. Men de høje indtægter har fået mange til at rejse krav om, at afgiften skal sættes i vejret, så den også kommer almindelige færingere til gode.

Transfedtsyrer koster menneskeliv

I 2004 vedtog Folketinget at forbyde transfedtsyrer i maden. Det mødte voldsom modstand fra EU-Kommissionen, der ikke mente, at det var bevist, at stofferne var farlige for mennesker.

Men to amerikanske forskere har undersøgt udviklingen efter 2004 og er kommet til det resultat, at forbuddet sandsynligvis har reddet 700 danskeres liv. Det oplyser Jyllands-Posten den 13. september i artiklen »Tusindvis af danskere kan have reddet livet på grund af ét fødevarerforbud«.

Overlæge ved Gentofte Hospital, Steen Stender, der selv forsker i problemet, mener nu, at man må overveje et almindeligt forbud i alle EU-lande.

Polens historie

AF SVEN SKOVMAND

Polen blev dannet i 900-tallet, og landet var i lang tid et svagt fyrstendømme. Men i 1386 blev Polen forenet med Litauen under den stærke konge Jagiello, hvis rige gik fra Østersøen til Sortehavet.

I 1410 besejrede Polen Den tyske Orden i slaget ved Tannenberg. Men i 1600-tallet blev landet svækket af kampe mod Sverige og af, at kongerne var svage og ikke kunne opkræve den nødvendige skat.

Helt galt gik det i 1772-1795, hvor Polen blev delt hele tre gange, og polakkerne kom under russisk, preussisk og østrigsk styre. Kun den katolske kirke var fælles for dem. Derfor står den stadig så stærkt.

Efter 1. Verdenskrig blev Polen igen selvstændigt, men landet fik samtidig store områder fra Tyskland og især Sovjetunionen. Det førte til, at Tyskland og Sovjetunionen delte landet i 1939.

Krigen og besættelsen kostede seks millioner mennesker livet, heraf halvdelen jøder. Den ødelagde også mange byer, deriblandt Warszawa. Men polakkerne genopførte bykerne med stor omhu.

Efter 2. Verdenskrig fik Polen store områder i det østlige Tyskland, hvorfra 9 millioner blev fordrevet. Heldigvis skabte den tyske kansler Willy Brandt forsoning mellem de to folk.

Polen fik i lighed med andre lande i Østeuropa et kommunistisk styre, men havde en noget friere stilling. I juni 1989 blev der efter ungarsk eksempel holdt frie valg, der førte til et ikke-kommunistisk styre. ♦

Det nye mod det gamle

Fronterne var skarpt optrukne i den græske valgkamp, hvor resultatet var kendt på forhånd.

AF KENNETH HAAR

BAGSIDEN. Valgkampen i Grækenland, der sluttede med sejr til Syriza den 20. september, blev en episode, der fortjener en plads i historiebøgerne. En ung venstreorienteret regeringsleder mod en ældre konservativ i tæt kapløb om førstepladsen i et land med en økonomi i choktilstand. Under de omstændigheder må det nødvendigvis gå hårdt for sig. Den konservative Meimarakis refererede til den røde Tsipras som ”knægt” og ”lille løgner”, og Tsipras kvitterede ved at forbinde Meimarakis med ”den gamle politik” og ”den gamle elite”. Uhauha.

Alligevel var der rigtig meget, de to kandidater ikke skændtes om. På den måde var temperamerterne på den højde, de nu engang skal være. En økonomisk iagttagelse skrev således forudret, at ”ingen af de to har formået at kommunikere sin vision for den græske økonomi.”

Privatiseringer og nedskæringer

En mulig forklaring på fraværet af flotte udmeldinger om landets økonomi kunne være, at begge kandidater gik til valg på deres støtte til den aftale om landets økonomi, som Tsipras’ regering indgik med landets kreditorer i de første dage af august, og som fastlægger politikken de næste tre år. Planen – det tredje ”memorandum” – pålægger grækerne privatiseringer for ca. 400 milliarder kroner, pensionsnedskæringer, skrappe budgetkrav langt over niveauet for ethvert andet EU-land, løntilbageholdenhed og meget mere. Og som streg under alvoren skal alle den græske regerings lovinitiativer ”der gennemføres for at opnå de aftalte mål” godkendes af Kommissionen, Den Europæiske Centralbank og IMF, også kaldet ”trojkaen”.

Mistillid

Det var altså en stor fællesmængde, de to kampagner stod med, og man må spørge, hvad det så er, der fik grækerne til at hælde

til den ene eller den anden side. Det satte analyseinstituttet Kapa Research sig for at undersøge, og de fandt en dyb mistillid til de to kandidaters evner. På ét spørgsmål scorede Tsipras dog mange flere point end sin konkurrent. Hele 40 procent har tillid til Tsipras’ evne til at ”træffe svære beslutninger”.

Kendt resultat

Og det må man sige. Det kan han. Så sent som i januar stod han blandt blafrende farverige faner og forkyndte højtideligt og storsmilende til et menneskehav, at ”memorandaerne og trojkaens epoke er forbi”. Denne gang gik han til valg på en aftale, der ikke adskiller sig fra dem han buldrede mod for få måneder siden. Den har ”mange elementer, der vil være til gode for det græske folk,” sagde han.

På den baggrund er det måske ikke så svært at forstå personangrebene i den græske valgkamp. Hvad skulle de ellers snakke om. Nok var det spændende, hvem der ville vinde. Men hvilken politik, der ville vinde, vidste vælgerne i store træk på forhånd. ♦

Den konservative Vangelis Meimarakis kaldte den røde Alexis Tsipras ”knægt”. Tsipras kvitterede ved at forbinde Meimarakis med ”den gamle elite”.